

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS

BARK

Barnens Ark
Påskens och höstens skivbutik

HEIMAN

Handledning för pedagogen

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Svenska
kulturfonden

PRODUKTIONS- OCH INFORMATIONSTEXTER: Jan Fröjdö, Sarah Bergkulla

TEATERPEDAGOGISKT INNEHÅLL: Sarah Bergkulla, Nina Dahl-Tallgren, Annina Ylikoski

REFERENSGRUPP: Annina Ylikoski, Anette Rönnlund-Nygård, Lina Ulfsson, Eva Asplund

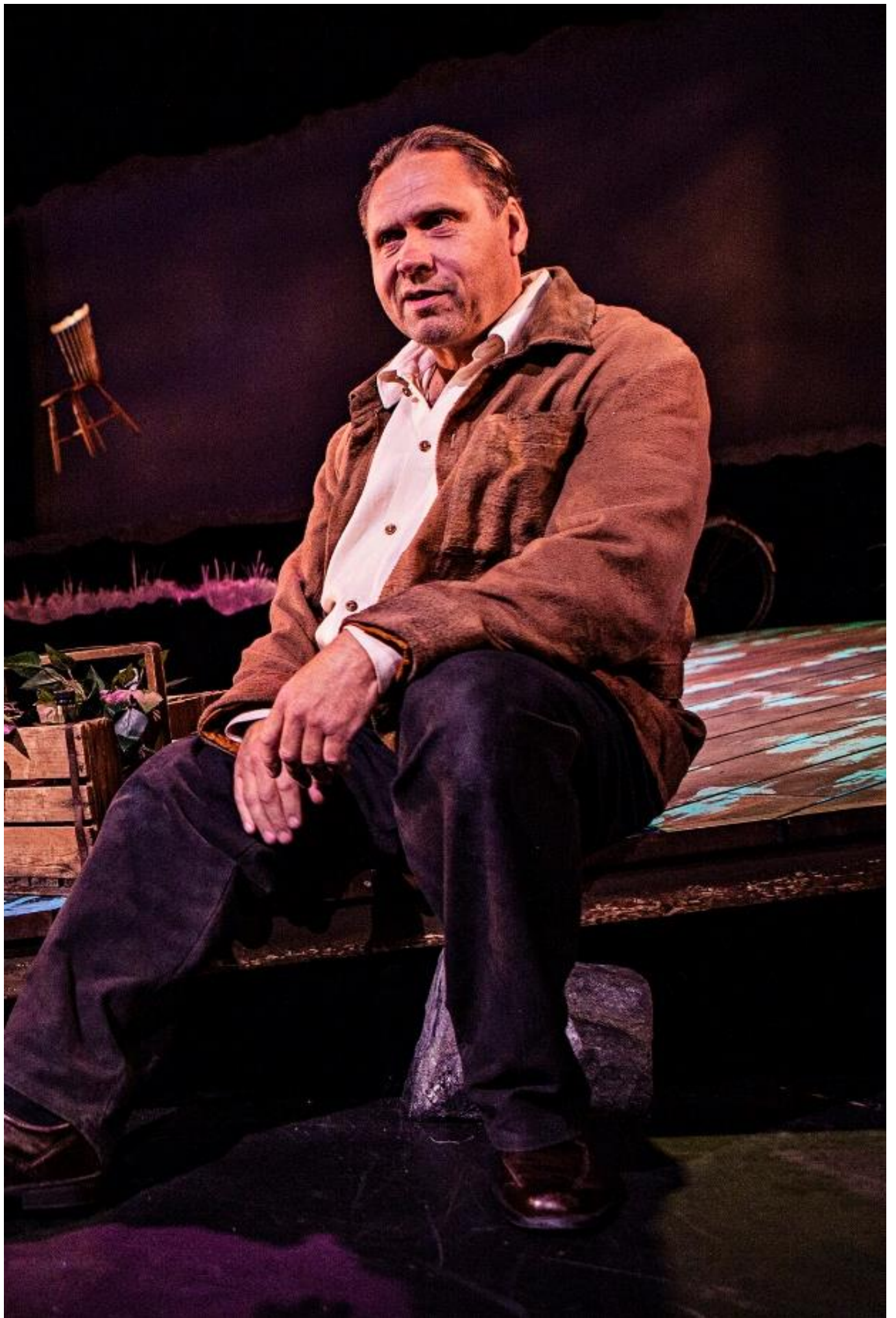
KORREKTURLÄSARE: Sara Kvist

LAYOUT: Sarah Bergkulla

FOTO: Frank A. Unger

ANSVARIG UTGIVARE: Ann-Luise Bertell

Kunskapsboken är en del av Wasa Teaters produktion Heiman och erbjuds till alla skolor som bokar ett teaterbesök.

INNEHÅLL

Teaterpedagogernas hälsning

Upplägg för Konsttestarnas besök

För dig som pedagog att reflektera kring

Om pjäsen Heiman

Intervju med regissör Ann-Luise Bertell av Yukiko Duke

Produktionsuppgifter

Om kulturarv av Annina Ylikoski, Bark

Stöd och materialtips från Understödsföreningen för svenskspråkig missbrukarvård,
Ninniverksamheten

Förarbete

Lektion 1: Vad har format mig till den jag är?

Lektion 2: Om någon behöver vägledning för hur de ska handskas med föreställningens
tyngre teman

Efterarbete

Lektion 1: Bearbeta teaterupplevelsen och fördjupa tematiken

Lektion 2: Fördjupa er ytterligare i vårt immateriella kulturarv

Utvärdering

Bästa pedagog,

hjärtligt välkommen till det pedagogiska materialet kring föreställningen Heiman. Materialet riktar sig främst till elever i åk 8, inom projektet Konsttestarna men man kan enkelt anpassa innehållet till andra grupper. Vi hoppas att övningarna i materialet ska kännas lättillgängliga även för dem som aldrig använt drama i undervisningen och att du kommer ha stor nytta av denna handledning inför, under och efter teaterbesöket. Tillsammans med presentationsmaterialet utgör denna handledning innehållet för det för- och efterarbete som sker i klassrummet av dig tillsammans med eleverna. För varje del finns en lektion á 50-65 minuter och en lektion med möjlighet till ytterligare fördjupning. Vi vill uppmuntra dig att utveckla och styra övningarna i enlighet med dina preferenser och gruppens behov. Om det finns en önskan, så kommer vi teaterpedagoger (i mån av möjlighet) gärna ut och håller för- och efterarbetet på er skola eller ger dig handledning via ett digitalt forum. Ta kontakt med sarah.bergkulla@wasateater.fi för mer information och bokning.

Det finns så mycket man kunde belysa i samband med pjäsen Heiman, men i detta material har vi valt att lägga fokus på: Immateriellt kulturarv. Med det pedagogiska materialet till Heiman vill vi blicka bakåt på vår historia, se vad vi har med oss i ryggsäcken och spegla det mot vem vi är som står här idag. Syftet är att stödja elevernas utveckling av en kulturell identitet som grundar sig i respekt för de mänskliga rättigheterna. Om det finns nyanlända österbottningar/finländare i er grupp, så genererar tematiken och övningarna ett ypperligt tillfälle att bredda perspektivet ytterligare vad gäller vårt egna, varandras och vårt gemensamma kulturarv. Det kan skapa utrymme för många intressanta samtal kring hur vi ser på oss själva, hur vi ser på varandra och hur andra ser på oss. Till vår hjälp kring tematiken har vi haft glädjen att samarbeta med Annina Ylikoski från Barnkulturnätverket BARK. Hon är medlem i expertgruppen för det immateriella kulturarvet, som utnämnts av undervisnings- och kulturministeriet. Stort tack för din sakkunskap, dina inlägg kring tematiken och för det fina samarbetet! Pjäsen lyfter även fram alkoholmissbruk, familjevåld och psykisk ohälsa. För att inte lämna någon elev, pedagog eller skolhälsovården handfallen i detta har vi samarbetat med Anette Rönnlund-Nygård, Eva Asplund och Lina Ulfsdotter på Understödsföreningen för Svenskspråkig Missbrukarvård, Ninniverksamheten. Tack för att vi får dela era material, erbjuda er sakkunskap till skolor och för det fina samarbetet.

För oss handlar dramapedagogiskt arbete om lustfyllt och kollaborativt lärande. Sätt tyngdpunkten på att ha kul tillsammans med eleverna, lyssna till dem och hjälp dem hålla fokus på det ni gör i stunden. Drama- och upplevelsebaserad undervisning rör och berör, låt elevernas tankar, känslor och frågor komma till tals. Diskussioner och samtal i samband med övningarna är lika viktiga som själva övningen. Det utvecklar elevernas språkliga förmåga, breddar egna och andras perspektiv och stärker självbilden. En konst- och kulturupplevelse är alltid individuell, vi tolkar det vi upplever på olika sätt. Alla har därmed rätt till sin egen åsikt och sin egen tolkning. Skapa ett fördomsfritt klassrum och uppmana eleverna att lyssna till varandra och våga ta plats. Välj att tolka varandra generöst och gå in för uppgifterna med nyfikenhet om vad ni kan åstadkomma tillsammans.

Varma hälsningar,

Sarah Bergkulla

Teaterpedagog

sarah.bergkulla@wasateater.fi

Nina Dahl-Tallgren

Teaterpedagog

nina.dahl-tallgren@wasateater.fi

UPPLÄGG FÖR KONSTTETSARNAS BESÖK

FÖR- OCH EFTERARBETE

Tid: 2 x 50-65 min

Sker i klassrummet av dig med hjälp av denna handledning och presentationsmaterialet. Använd materialet så som du anser lämpligt för din grupp och den tid du har till förfogande. För varje del finns en lektion á 50-65 minuter och en lektion med möjlighet till ytterligare fördjupning.

INTRODUKTION I SALONGEN

Tid: 5 minuter

Vi har en 5 minuter lång introduktion om produktionen, dess tematik och innehåll. Vi gör en inramning tillsammans med de unga för att öppna upp konstupplevelsen. Eleverna får nycklar att kunna reflektera, känna sig delaktiga och på så sätt kunna förankra teaterupplevelsen i sin egen omgivning.

TEATERFÖRESTÄLLNING

Slappna av och njut! Teaterföreställningen görs av ensemblen och sträcker sig till två akter. Vid behov kan du som pedagog hjälpa ungdomarna hålla fokus på scenen, så att alla kan njuta av teaterupplevelsen.

Q&A EFTER FÖRESTÄLLNINGEN

Tid: 5-10 minuter

Efter föreställningen får eleverna stanna kvar i salongen, vi fördjupar teaterupplevelsen genom ett samtal med skådespelarna kring deras arbete med produktionen. Eleverna och pedagogerna får möjlighet att ställa frågor. Tillsammans utforskar vi dialogen mellan scen och salong. Om du känner att det hjälper eleverna att komma till tals, så kan ni tillsammans förbereda en del av frågorna i klassrummet eller starta samtalet med några elever (mingla) under pausen i föreställningen.

FÖR DIG SOM PEDAGOG ATT REFLEKETRA KRING

KONTAKTA SKOLHÄLSOVÄRDEN

I föreställningen figurerar alkoholmissbruk, familjevåld och psykisk ohälsa. För en av karaktärerna går det så långt att hon tar livet av sig. Det kan vara bra att förbereda skolans kuratorer och psykologer på detta, så att de kan titta in i klassrummet innan, prata om det och säga att de finns tillgängliga om någon behöver prata efter teaterbesöket. Reflektera gärna själv efter föreställningen kring frågan: Vad skulle du göra om du var lärare till Viktors barn?

BEHÖVER ELEVERNA TEXTNING?

Föreställningen textas till finska, engelska och svenska från och med oktober 2022. I föreställningen förekommer en mängd olika dialekter. Om eleverna upplever det utmanande att förstå så kan pedagogen ta kontakt med försäljningschef simon.ventus@wasateater.fi för mer information om hur textningen fungerar.

VI SKAPAR FÖRVÄNTAN TILLSAMMANS!

Tänk på att vi som vuxna har en viktig roll vad gäller barn och ungas konst- och kulturintresse. Vårt engagemang "smittar av sig". Om vi visar att vi är nyfikna, förväntansfulla och uppmärksamma blir ungdomarna det också.

HUR ÄR MAN EN RESPEKTFULL MEDMÄNNISKA?

Ordningsregler som att lyssna, följa aktivt med och respektera varandra gäller även under en teaterföreställning. Gå vid behov igenom ordningsreglerna innan för hur man är en respektfull deltagare och medmänniska. Berätta

att man får uttrycka de känslor som väcks, reagera och leva sig in i det som händer på scenen. Att klappa, skratta, dra efter andan, visa och uttrycka känslor markerar bara att man är en engagerad publik. Visst är det häftigt att det bara är ni som ser just den här föreställningen och att skådespelarna har påverkats av just era reaktioner! Magin uppstår i mötet mellan scen och publik. Varje teaterföreställning blir därför unik!

HOST, HOST, HOST

Om en föreställnings inhiieras t.ex. pga. sjukdom, så tar teaterns försäljning/ projektet Konsttestarna kontakt med er och försöker hitta ett nytt lämpligt besöksdatum. Vid sjukdom ombeds man stanna hemma.

INGEN MAT OCH DRYCK MED I SALONGEN

Vid ett teaterbesök hör det till att godis, mat och dryck stannar utanför salongen. Detta för att inte störa koncentrationen och stämningen i teater-salongen.

TELEFONERNAS VARA ELLER ICKE VARA

Sätt telefonerna på ljudlöst och håll dem undanstoppade om de inte används för textning.

SOCIALA MEDIER

Om ni tar bilder när ni utför för- och efterarbetet eller under teaterbesöket och publicerar dem på era sociala medier, tagga gärna @wasateater och @taidetestaajat #konsttestarna. Vi följer gärna med på er resa och delar ert innehåll!

OM PJÄSEN HEIMAN

Berättelsen om en familj.
Föräldrar – barn – kärlek – skuld.

Romanen Heiman skriven av teaterchefen och författaren Ann-Luise Bertell kom ut under 2020. Boken har nominerats till Finlandiapriset och Runebergspiset. Hösten 2022 blir Heiman till teaterföreställning på Wasa Teaters stora scen.

Scenversionen av Bertells Heiman behandlar liksom boken teman som ensamhet, rädsla, skuld, föräldralöshet men också kärlek och hur den tar sig uttryck och går i arv mellan generationerna. Heiman ser på Finlands historia genom en familjs ögon. Föreställningen befolkas av Elof och Olga, deras grannar och släktingar, bybor, auktionskunder, kyrkobesökare, soldater och förstås, en hare. Musiken och rörelsen har en viktig plats i scenversionen. Berättelsen är sprungen ur den steniga österbottniska myllan och frågar sig vilket pris man måste betala om man aldrig får vara sig själv.

Manuset till teaterföreställningen har skrivits av författaren Ann-Luise själv, med Erik Kiviniemi som dramaturg. Bertell står också för regin.

Heiman berättelsen var från början tänkt att bli en pjäs, så jag är väldigt glad över att jag får sätta upp den här på Wasa Teater. Teater berättas på ett annat sätt än böcker, främst genom repliker och detta förändrar förstås berättelsen. Den måste förkortas och skruvas till. Föreställningen ska också kunna ses av dem som inte läst boken. Men karaktärerna och berättelsen om en familj och deras historia är densamma, berättar Ann-Luise om Heiman.

Musik till föreställningen skapas av Jakobstadssångerskan och musikern Charlotta Kerbs. Scenografin planeras av Peter Ahlqvist och dräkterna av Heidi Wikar.

Skådespelare som medverkar är Johan Aspelin, Jonas Bergqvist, Lina Ekblad, Markus Lytts, Tove Qvickström och Maria Udd. Gästande skådespelare i Heiman är Anders Hassel, Mats Holmqvist Erik Kiviniemi och Susanne Marins, Kristian Nordblad.

Urpremiär för Heiman blir det 17 september 2022.

Ann-Luise Bertell
Regissör, författare, teaterchef

Yukiko Duke
*Kulturjournalist, författare, översättare
och litteraturkritiker på Svenska Dagbladet*

Foto: Peter-Cederling

Kära Ann-Luise,

Hoppas att allt är väl med dig! Så fint att Heiman äntligen blir pjäs, för det var ju det den här berättelsen ursprungligen var tänkt att bli, eller hur? Vad fick dig att skriva den som roman, i bokform, i stället?

Kära Yukiko, tack för frågan! Jag tänkte skriva en pjäs, men sedan började den där berättarrösten tala i mitt huvud. Rösten som berättade om den där lilla pojken vars far dör, och hur han hoppar mellan trasmattorna på det kalla golvet. Berättelsen krävde fler ord för att kunna berättas, eller jag ville verkligen skriva hela historien. I en pjäs är det replikerna, bara det som sägs som gäller, och jag ville ta reda på mera. Till att börja med.

Var började den här berättelsen för dig?

Berättelsen börjar med min släkts alla historier. Jag har hela mitt liv tänkt att jag vill bevara dem. Historierna om Lisa-Greta och Gambä-Hannes, om Ruben, Olga och Elof, hjältesagorna på ett sätt. Men då jag synade dem så var de också tragiska. Sedan ville jag skriva om hur kärlek och trauma förflyttar sig från generation till generation, och förstås utforska vad allt det här betydde i mitt eget liv. Det här är till stora delar berättelsen om Elof, berätta vem han är och hur du ser honom! Elof och hans lillebror Ivar blir föräldralösa tidigt i livet och får lära sig att klara sig själva. Elof upptäcker snart att han har en förmåga att hitta på, att prata och fabulera och han får folk att skratta. Hans fantasi blir en tillflyktsort. Han bär dock sina rädslor och sin skräck med sig hela livet, men det är inget som han talar om. Han söker sig mot det ljusa i tillvaron. Hans Heiman blir hans liv, han lever upp till förväntningarna som ställs på honom, men det har också ett pris.

Jag har förstått att berättelsen ligger mycket nära din egen släkthistoria, hur har det varit att förhålla sig till den i skrivandet?

Det mesta av händelserna i Heiman ligger väldigt långt tillbaka i tiden, det finns ingen mera som vet

vad som är sant och vad som är uppdyktat. Jag ville berätta och bevara historierna. Och som författare vill jag skriva om det som jag tycker är viktigt i livet, och berätta om de människor och den plats som är jag. Jag har skruvat till och rört ihop, men jag är säker på att verkligheten ändå alltid överträffar dikten. I pjäsen Heiman har jag dessutom förändrat och förtätat romanens händelser och personer, för att pjäsen krävde sitt. Det är ett arbete i sig att få en så pass vidsträckt roman som Heiman att bli en pjäs på 2,5 timmar. Många favoriter rymdes inte med i pjäsen.

Hur mycket har du fått höra av släktberättelser om kriget? Själv är jag sverigesvensk, men min mor kommer från en japansk släkt där den äldre generationen aldrig talade om andra världskriget, det var för smärtsamt. Men vi som är andra och tredje generationen efter kriget, vi känner ett starkt behov av att tala om kriget – inte minst för att förstå våra föräldrar och far- och morföräldrar. Hur är det här i Finland?

Jag har inte fått höra mycket om kriget. Jag tror som du att det var för smärtsamt. Och så fanns förstås också det där behovet av att nu går vi vidare, det där lägger vi bakom oss. Men såren i Finland var djupa, väldigt många män och deras familjen såra-des för livet. Mannerheimriddarna var 191 till antalet, men de som blev psykiskt sjuka och de med alkoholproblem var många, många gånger fler. Nu när vi igen har krig i Europa så tänker vi förstås extra mycket på detta i Finland. Historien är inte slut.

Kan det ligga en poäng i att vår generation försöker berätta de berättelser våra äldre släktingar är alldeles för traumatiserade för att berätta? Att vi blir en sorts ställföreträdande berättare?

Det tror jag. Och att trauman kan lösas upp och försvinna först då vi kan berätta om dem. Vad för slags reaktioner möter du när du har varit ute och talat om Heiman, men också om dina två andra släktromaner: Vänd om min längtan och Glöm

bort din saknad? De handlar ju om två sätt att förhålla sig till det karga, men ack så vackra Österbotten: de som emigrerade och de som blev kvar. Jag har fått underbara reaktioner. Många känner igen sig själva och sina familjer och släktingar, många berättar sina egna berättelser. Så mycket positivt, ja ren kärlek, har kommit mig till del. Jag måste fortsätta skriva. En kvinna sade att "Vänd om min längtan" hjälpte henne i hennes egen sorg. Sådant är ju väldigt värdefullt för mig som författare och teaterskapare, mitt arbete känns viktigt. Att lyckas beröra med berättelser, det är det jag vill göra.

Jag är så nyfiken på hur du skriver! Många författare har ju en färdig händelselinje, de vet i princip hur alla scener ska se ut, i vilken ordning de ska komma och så vidare. Hur ser din kreativa process ut?

Jag skriver ner rubriker till scenerna och gör en tidslinje. Men i början har jag oftast stora luckor, jag saknar flera partier. Men vartefter skrivandet fortgår så hittar jag på. Jag skulle säga att jag skriver intuitivt och litar på processen. Att det som behöver skrivas kommer att dyka upp. Det bästa är ju då jag lyckas hitta på saker som jag inte hade en aning om då jag började.

Det märks tydligt att du har ditt skrivande ursprung i dikten och novellen, det är ju två uttryck som kräver koncentration i uttrycket. I dina romaner förstärker den där exaktheten i språket de känslomässigt starka bilder som varje scen utgör. De är närmast filmatiska – ser du scenerna som bilder när du skriver?

Ja. Jag ser det väldigt tydligt framför mig, och då jag skriver så försöker jag dessutom vara personerna jag skriver om. Vad ser de, vad hör de, känner och tänker de. Det är som den där första scenen då Ruben dör i Heiman, den som kom till mig i början av processen. Det var den första jag skrev i boken Heiman och jag kan ännu se den framför mig väldigt tydligt. Pjäsversionen är nu en ny variant!

Nu är du tillbaka vid utgångspunkten, du har gjort det du tänkte göra i allra första början. Nu är Heiman pjäs och möter en publik. Vad vill du att publiken ska bära med sig när de lämnar teatern?

Jag vill att publiken ska beröras av berättelsen och karaktärernas liv! Tack för frågorna Yukiko och välkommen till Vasa för att se föreställningen.

HEIMAN URPREMIÄR 17 SEPTEMBER 2022

TEXT OCH REGI: Ann-Luise Bertell
DRAMATURG: Erik Kiviniemi
SCENOGRAFI: Peter Ahlqvist
KOSTYM: Heidi Wikar
MUSIK: Charlotta Kerbs
MUSIKINSPELNING, MIXNING: Stefan Backas
FIOL: Erik Nygård
LJUDTEKNIKER, MEDPRODUCENT: Dennis Lindén
KOREOGRAFI: Karoliina Lahdenperä
MASK: Fia Derghokasian
LJUS: Kristoffer Svenn
SKÅDESPELARE: Johan Aspelin, Jonas Bergqvist, Lina Ekblad,
Markus Lytts, Tove Qvickström och Maria Udd.
GÄSTANDE SKÅDESPELARE: Anders Hassel, Mats Holmqvist
Erik Kiviniemi, Susanne Marins och Kristian Nordblad.

INSPICIENT: Johan Pohjanheimo
SCENMÄSTARE: Märten Backman
LJUSTEKNIKER: Christian Bonner
LJUDTEKNIKER: Alex Holm
FÖRESTÄLLNINGSMASK: Fia Derghokasian, Anna Vesterback
REKVISITA: Raija Sabel, Anders Karls
HARENS MASK: Anders Karls
DEKORVERKSTAD: Jeremy Crotts, Stig Lund, Nicholas Isaksson,
Linn Hägglund
KOSTYMATELJÉ: Ina Nordberg, Belinda Fridlund, Camilla
Thors, Jenny Aarrekangas
LJUS- OCH LJUDTEKNIKER: Michael Eriksson

ADMINISTRATIV CHEF: Gunilla Lillbacka
TEKNISK CHEF: Mats Antell
PRODUKTIONSPLANERARE: Maria Lång
FÖRSÄLJNINGSCHEF: Simon Ventus
MARKNADSFÖRINGSCHIEF: Jan Fröjdö
FOTOGRAF & GRAFIKER: Frank A. Unger
TEATERPEDAGOGER: Nina Dahl-Tallgren, Sarah Bergkulla
EKONOMISEKRETERARE: Märten Granlund
BILJETTKASSAN: Sara Kvist
FASTIGHETSSKÖTARE: Dan-Ove Glader
STÄDFÖRMAN & STÄDARE: Olena Galchenko, Tatjana Fors, Alla
Bondar och Olga Vasilhenko
PUBLIKVÄRDAR: Amanda Udd, Jonna Syrjälä, Kalle Crotts, Christian
Lax, Ali Taher, Ofelia Crotts, Henriette Svanbäck, Simon Englund,
Anna Härmälä, Lukas Kjellman

TEATERCHEF/ANSVARIG UTGIVARE: Ann-Luise Bertell

FÖRESTÄLLNINGENS LÄNGD: ca 2h 45 min inkl 30 min paus
Föreställningens rättigheter övervakas av Ann-Luise Bertell.

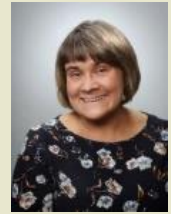
TACK TILL

Sven-Erik Gammelgård
Förlaget M
Tua Forsström
Yukiko Duke
Stundars museum
Harald Finne
Kevin Holmström

Kulturarv.

Vårt kulturarv lever med oss hela tiden och är i ständig förändring. Kulturarv kan vara både materiellt, som byggnader och föremål eller immateriellt som musik, dans och olika slags traditioner. Kulturarv hålls aldrig konstant, det sker små förändringar hela tiden; saker kommer till, andra faller bort. Kulturarv som danser, musik och traditioner lever aldrig i ett vakuum, utan får influenser från andra länder, människor och händelser i samhället. Det är inte bara något som hände för länge sedan, det är också närvarande i vår vardag idag.

Österbottens barnkulturnätverk BARK jobbar med barnkultur och kulturarvspedagogik sedan 2009 i Österbottens kommuner. Det kan vara olika pedagogiska metoder och program som tidsresor, föreställningar eller verkstäder, där man kan belysa kulturarvet på olika sätt. En tidsresa, föreställning eller verkstad handlar inte bara om vad som hände en gång för länge sedan, det kan också vara ett sätt att diskutera aktuella ämnen i samhället som migration eller konflikt.

Annina Ylikoski

FM, koordinator Österbottens barnkulturnätverk BARK

annina.ylikoski@obotnia.fi

HJÄLP ATT PRATA OM DET SVÅRA

Ninni – för de bortglömda barnen

Hur pratar man med barn om förälders beroende?

[Ninnipaket till barnskyddets enheter.pdf - Google Drive](#)

”Jag frågar om psykisk ohälsa och beroende just därför att det är så väldigt vanligt i Finland att ett barn växer upp med de sjukdomarna. Vart fjärde till vart femte barn i en skolklass faktiskt. Så vanligt är det men det vet man inte om för vi vuxna är så dåliga på att prata om dessa sjukdomar”.

Att växa upp med en eller flera närstående med missbruk eller psykisk ohälsa, påverkar barn negativt i olika utsträckning. De löper bland annat en större risk än andra att utveckla eget missbruk, psykisk ohälsa eller sociala beteendeproblem. Det är viktigt att uppmärksamma dessa barn i ett tidigt skede, för att förhindra eller förminska problematiken. Barnen fångas upp via USM:s

klienter, landets behandlingsenheter, social- och hälsovårdsenheter, barnskydd och skolor.

Största delen av barn och unga, som lever i familjer där det förekommer missbruk, vill dölja sin situation och berättar sällan hur de har det hemma. I Ninni-verksamheten får barn och unga träffa andra i liknande situation samtidigt som de får lära sig om missbruk, beroendesjukdomen och att de inte bär ansvar för mamma eller pappa. Målsättningen med verksamheten är att stärka självkänslan, bryta det sociala arvet och ge barnen verktyg för att må bra.

Behöver er skolas personal stöd med hur ni ska närma er de svåra frågorna tillsammans med de unga? Ta kontakt med USM r.f:s Ninni-verksamhet.

Kurator:

”När jag fått nya fakta om elevens situation kunde jag ställa mina frågor på ett annat sätt och eleven kunde börja berätta hur han verkligen mådde.”

Anette Rönnlund-Nygård

Grundare och projektledare
anette@missbrukarvard.fi

Lina Ulfsson

Handledare inom Ninni-verksamheten
lina@missbrukarvard.fi

Eva Asplund

Grundare och handledare inom Ninni-verksamheten
eva@missbrukarvard.fi

Tips på andra material

Min förälders alkoholbruk – test
[min_foralders_alkoholbruk_test.pdf](#)
(lasinenlapsuus.fi)

Skolkurage – ett lärarmaterial för att upptäcka och stötta dem som har det svårt hemma

[Lärarmaterial-för-att-upptäcka-och-stötta-elever-som-har-det-jobbigt-hemma.pdf](#) (maskrosbarn.org)

FÖRARBETE

LEKTION 1:

VAD HAR FORMAT MIG TILL DEN JAG ÄR?

Lektionstid: 50 minuter

Förberedelser:

Läraren kopierar upp manuset (scen 6, Heiman). Ser till att det finns lämplig video- och ljudteknik. Läraren kommer behöva ett tidtagarur (t.ex. det som finns i telefon).

Eleverna placerar alla bord utmed väggarna. Stolarna placeras utmed borden i en stor halvcirkel med öppningen mot denna presentation. Alla sätter sig på varsin stol. Sätter telefon i fickan eller så man har den nära till hands.

Länk till presentation:

<https://app.seidat.com/presentation/shared/MyyYb8SpPX4THLPwv>

VAD BERÄTTAR DET OM DIG?

Tid: 5 minuter

Behövs: telefon med tidtagare

Syfte: uppvärmning, få igång eleverna och börja skrapa på ytan vad som kan ha format oss till dem vi är idag.

Hur snabba kan ni bli tillsammans? Ställ er i ring. Läraren tar fram ett tidtagarur och ställer sig med i ringen. Hen inleder övningen med att uttala "Platserna, färdiga, gå", starta tidtagningen och säga sitt namn. Därefter fortsätter den till höger med att säga sitt namn och så fyller alla på så snabbt som möjligt i tur och ordning tills det åter är lärarens tur. Hen säger åter sitt namn och stannar tidtagningen. Prova tre gånger, två gånger med början till höger och en gång till vänster. Ni kan också prova ställa er som om ni skulle vara redo att springa, med en fot framför den andra. Vilken runda gick snabbast?

Bilda par och berätta för varandra, om ni vet om era namns betydelse och bakgrunden till varför ni heter det som ni gör. Har ert namn format er till dem ni är på något sätt?

HUR SER VI PÅ SAKEN?

Tid: 15 minuter

Behövs: sätt er telefon i fickan eller så att ni snabbt har tillgång till den

Syfte: samarbeta och skapa en bra gruppdynamik för kommande uppgifter, uttrycka oss med kroppsspråket och tolka ett konstnärligt uttryck samtidigt som vi bekantar oss med tematiken. Träna på att tolka symboler.

Nu ska vi fördjupa oss i föreställningens tematik och hur man kan tolka ett konstnärligt uttryck. Rörelsen och musiken har en viktig del i scenversionen av Heiman och då kan det hjälpa en att innan träna på hur man kan tolka symbol- och kroppsspråk. Alla går runt i rummet. Hög tempot så att alla går piggt och energifyllt. Blanda er riktigt ordentligt. Läraren klappar i händerna och säger en siffra, t.ex. siffran fyra. Då ska alla så snabbt som möjligt bilda grupper på 4 personer, med dem som man råkar vara närmast. Läraren, går vidare i denna presentation och där uppges ett tema. Grupperna ska snabbt som möjligt bilda en staty som de tycker representerar temat och dess innebörd. Kom ihåg, det finns inget rätt eller fel sätt att tolka och uttrycka temat. Statyn kan vara konkret eller abstrakt. Gruppen väljer själv. När alla är klara tittar ni på varandras statyer och samtalar kring följdfrågorna.

Österbotten

Följdfråga:

Hur tolkar du statyerna runtomkring dig - vad ser du? Vad berättar de för dig om Österbotten?

Heiman

Heiman är ett dialektalt ord för hemmanet, vilket rent konkret kan betyda bostad, gård, åkermark. Men man kan också se på ordet ur ett bredare perspektiv. Vad ens heiman är, kan vara en personlig uppfattning av något man värnar om, vill ta hand om och som ger en trygghet.

Följdfråga:

Vad är heiman för dig? Var känner du dig trygg?

Kärlek

Följdfråga:

Är det svårt att uttrycka kärlek? Hur skulle det se ut om statyn fick liv? När läraren klappar i händerna börjar alla statyer leva, scener spelas upp framför er. När hen klappar igen stelnar statyn. Låt varje staty leva i några sekunder.

Skuld

Följdfråga:

Vilka skillnader ser ni på statyerna nu gentemot när ni visade kärlek? Har stämningen i klassrummet på något sätt förändrats?

Hämta snabbt era telefoner! Ni har 2 minuter på er att googla ordet, skapa därefter er staty där ni tolkar det

Immateriellt kulturarv

Koreografierna och musiken i pjäsen Heiman kan man tolka på precis samma sätt som statyerna ni gjorde alldeles nyss. Sammanfatta övningen i de grupper ni befinner er i just nu. Vilka tankar har övningen väckt? Vad har ni lärt er?

BEKANTA ER MED MANUSET

Tid: 15 minuter

Syfte: utforska dialektens betydelse och uttrycksform, föreställningens innehåll, tidsram och aktualitet.

Heiman ser på Finlands historia genom en familjs ögon. Föreställningen befolkas av Elof och Olga, deras grannar och släktingar, bybor, auktionskunder, kyrkobesökare, soldater och

förstås, en hare. Berättelsen är sprungen ur den steniga österbottniska myllan och frågar sig vilket pris man måste betala om man aldrig får vara sig själv.

Sätt er på stolarna. Nu ska vi göra en djupdykning i manuset, blicka bakåt i vår historia och sätta den i perspektiv till nutiden. Läraren delar ut en kopia på scen 6 ur manuset. Fördela roller och läs scenen tillsammans eller i mindre grupper. Skapa samtidigt inre bilder (fantisera) av hur du tycker platsen ser ut där scenen utspelar sig och hur karaktärerna ser ut. Vad ser du när du läser/hör replikerna?

Ingång till läsning: I scenerna innan har publiken fått ta del av hur Elof och hans bror Ivar blivit föräldralösa och att deras mormor har lovat ta hand om barnen.

Återberätta. Vad händer i scenen? Vad fick du för bild av platsen där scenen utspelar sig? Vad fick du för bild av karaktärerna? I vilken tid (ungefärligt årtal) upplever du scenen utspelar sig? Skulle den här scenen kunna utspela sig idag år 2022? Vad skulle vara annorlunda? Vad skulle vara likadant? Hur upplever du att vår värld förändrats sedan denna scen utspelade sig?

När ni ser föreställningen så kan det vara intressant att jämföra dina visioner kring scenen och regissörens, scenografens, maskörens och dräktdesignerns bild.

SET THE SCENE

Tid: 5 minuter

Behövs: lämplig video- och ljudteknik

Syfte: förankra var i Finlands historia pjäsen tar avstamp.

"Åj tå jag sko ha vari yngär. Eitt råd ska jag gevar edar. Viis itt åt nain att ni e rädd. Rädslon sko man tåll ihåop ti in liitin, liitin bålld å göm millan rivibeinin å tarman. Tär finns e plassin. Lov me att do kämbär tibaak Elof. Ta denhär kulon. Ja ha spara on enda sidan ja va i armen i Ryssland. Ja ha itt bihööva skuut nain. Men om to bihövär, så har do."

- Gambä-Hannes, Heiman

Vi har nu undersökt och bekantat oss med en scen ur manuset till Heiman, tagit pulsen på vad föreställningen handlar om och i vilken tid den utspelar sig. Vi hoppas det har väckt er nyfikenhet.

Under ert besök på Wasa Teater så kommer vi att åka bakåt i tiden. För att få ett grepp om hur världen såg ut då, hur människorna hade det, så ska vi avslutningsvis "sätta scenen" för er. Vi vill ge er en ingång till hur det var att leva då när historien i pjäsen tar sin början. Luta huvudet mot pulpeten, blunda (om du vill) och lyssna. På nästa sida hittar läraren ljudklippet. Samtala efteråt kring vilka tankar och frågor innehållet väckte.

Ljudspåret hittas i presentationen för lektion 1 eller via följande länk:

<https://youtu.be/iU1kRIFa9Wl>

HEMUPPGIFT TILL EFTERARBETET: VEM HAR TÄNKT PÅ DIG?

Tid för instruktioner: 5 minuter

Syfte: utforska ens egen historia, kulturella identitet och självbild.

"Nå jo, men tänk på all tem som ha vari jäär fyri oss, som vi aldri ha träffa. Ho dem ha sjöitt åm allt, å tenkt på oss, å fondäära vem vi sko va."

- replik av Olga i pjäsen Heiman

Berättelser tillhör vårt immateriella kulturarv. Författaren Ann-Luise Bertell började sin resa med Heiman med att samla in släktskrönor som hon ville bevara så att de inte skulle falla i glömska. Småningom insåg hon att berättelserna och dess personer var material för en roman. På basen av dessa skapade hon sedan sin roman Heiman och därefter pjäsen med samma namn.

Låt oss gå i Ann-Luises fotspår. Vad känner du till om dem som kommit före dig? Vad känner du till om din gammelmormors barndom, din farfars ungdomsår, vad som hände där Bagar-Julina bodde? Vad finns där för immateriellt kulturarv som genljuder i dig idag? Erminn dig om en berättelse du hört berättas eller intervjua en förälder, släkting eller närstående. Be dem berätta om en händelse som har anknytning till dig eller platsen där du bor. Memorera

berättelsen och skriv sedan ner den i jag-form, dvs dramatisera den i förstapersonsperspektiv. Här får du möjlighet att använda din fantasi och lägga till detaljer som kanske inte kom fram i det du hörde. Ta med dig din berättelse när ni gör efterarbetet till föreställningen i klassrummet (efter teaterbesöket). Ett konkret exempel på övningen hittar du på följande sida.

Utvecklingsmöjlighet: Här kan läraren välja om eleverna ska dramatisera sin egen berättelse eller om de ska byta berättelser med varandra och sedan återberätta dem, ge den andre personen en gåva – en möjlighet att se tillbaka på sin historia och lyssna till hur det kunde ha gått till. Det berikar upplevelsen av övningen att få höra det som är en del av ens egen historia berättas "som om" personen var där.

EXEMPEL:

Jag blev nyfiken på en gammal hästsko som min mamma har ovanför dörren. Hon berättade att den tillhört mormor. I skämsam ton berättade hon att man gjorde så förr för att mota bort onda andar, hon har den mest som en trevlig inredningspryl. Hon berättade att hästskon kan ha tillhört en häst som hette Fjalar och berättade följande historia för mig:

Vad som berättades till mig: Min gammelfarmor hette Elin och hon hade en häst som hette Fjalar. Hon hade haft honom ända sedan han var ett litet föl. När kriget bröt ut så ville armén ha honom i tjänst att dra vagnar med förnödenheter och annat som behövs till fronten. När kriget tog slut, så återlämnade armén inte hästen. De sade att han hade stupat eller sprungit iväg när bomberna slog ner. Farmor blev antagligen väldigt ledsen eftersom hon älskade sin häst. Min mamma berättade att en dag så återvände Fjalar, han hade på något sätt tagit sig hem.

Min historia: Jag återvänder från pausen, rödflammig och svettig, men ingen verkar lägga märke till det. Jag tar ett stadigt tag om högaffeln och kastar upp ännu ett lass hö på stören. Gaffeln känns kall i handen. Svetten fortsätter rinna och jag blir stående en stund. Torkar den ur ögonen med mitt förkläde. Hö har klistrat sig fast innanför

blus och kjol på rygg, ben, nacke och armar. Det kliar över hela kroppen. Svetten är som ett tapetklistre som drar till sig minsta lilla korn. Jag känner klaustrofobi komma krypande och vill ropa högt, men skriket blir bara ett tyst inombords. Jag tittar mig omkring, ingen lägger märke till någonting. En bit bort ser jag den stora vägen, där skymtar bilar, människor och forfarande en och annan häst. Jag är på väg att titta bort när någonting fångar min blick. En rörelse i skogsgläntan. Kan det vara en björn? En varg? Mina ögon dimmas av svetten som rinner ner för pannan och jag tar åter upp mitt förkläde. Då ser jag honom. Han är bara en spöklik skepnad av vad han en gång var. Men visst är det han.

Hästsken som så anspråkslöst hänger ovanför dörren till mina föräldrars hus, som jag har gått förbi tusentals gånger, kan jag fantisera ha tillhört Fjalar och den kan ha varit med på när han drog kärrorna från åkern, men även i krig och vägen hem därifrån.

Jag känner att både jag och min gammelfarmor har samma stora kärlek till djur och saknad av dem vi förlorat. Att idag kunna gå på samma åkrar, som forfarande ägs av familjen, väcker en slags vördnad och förståelse för den jord som vi brukar. Att få en liten ljusglimt av vem som gått där före mig och haft samma rutiner som min familj har idag gör att jag känner mig som en del av något större.

VAD HAR LEKTIONEN HANDLAT OM?

Tid: 5 min

Syfte: ge eleverna möjlighet till reflektion, sammanfatta elevernas tankar, känslor och frågor

Ställ er i en ring. Tänk tillbaka på de övningar ni gjort, vad som sagts och vilka tankar det väckt. Dela med er i tur och ordning med ett ord eller en mening: en tanke, en känsla eller en fråga som väckts hos dig? Vilka förväntningar har det lagt på teaterbesöket?

Utdrag ur Heiman manus för uppgiften: bekanta er med manus

Texten finns som skild bilaga så
pedagogen enkelt kan göra kopior

Scen 6

Mommo står på gården.

Mommo:

Stackas, stackas båån. Jag ska nåo sjöit åm edar jag. Tå jag tänker på Emma miin så vill jag bara gråt. Å Ruben å. Stackas allihåop. Men ni måst kom ihåg att itt ti pärr och itt ti svär och itt ti slååss. Tråo på Fadern och tråo på me.

Elof:

Tråo på te mommo?

Mommo:

Seij itt imåot. Tiga är guld. Som Rafael våår. Morbror edar. Han segär itt mang åol på in dag. Itt på in viko helldär. *(Till Ivar)* To segär itt helldär så mytji.

Elof:

An e så tyst tå an itt tjendär de.

Mommo:

Kom me no pojkar, vi ska ta opp demdi sista päärona. Ta gräfton to Ivar.

Elof:

Vafyr e Rafael så tyst?

Mommo:

Ja sej he. Han va me i kriiji. Fast an va fy ong. Fyri to föödist.

Elof:

Var man tyst åv he?

Mommo:

E e mytji toko som e fy hemskt fy ti tal om jär i väädin. Tå man ha vari me om toko så vaar man tyst.

Elof:

Vafyr er Rafael bara i snickarbåodin?

Mommo:

Han vill va eismend. Do ska itt spring tiid å fråg åv an nainting.

Elof:

Han e som Noak i arken. Täär sitär an, å vill itt kom ut.

Mommo:

E e não bra att do læser Biibilin, men do ska itt ta e fy nãär de. Do ska itt trão att e handlar om na vanlit folk. E e viktot att do it vaar höögfãälo. E e itt slãktfeil frãn Westerbacks siidon, ni tãnker alldeilis fy högt om edar sjölv. Tã gaar e som e gaar.

Elof:

Men vafyr va e just Noak åv all mänskor på jãolin som fåor i arken?

Mommo:

To e não in rãoli pojk. Ja fystår itt vann do får allting ifrãn. Men e e não betär ti itt seg allt va man tenkär. Som lvar.

Elof sparkar till lvar.

Elof:

Höört do? An har não ljuudi!

Mommo:

Nã, nã. No måst ni ha na mat i edar, innan ni by pãrr. Kom mee sã ska ja kãok pãärona åt edar. Och kom ihåg he pojkar, vi gar ti kyrkon all söndagar, förutom på messãmarin å julafton, fy tã e syndaran i fartin...

Musik

Text ur uppgiften:

“Set the scene”

Efter öppningsscenen, kommer vi att resa tillbaka i tiden, till ett Finland som är fattigare och hårdare än idag.

Pjäsen börjar i ett Finland som just blivit självständigt och efter det får vi följa livet i Österbotten under 30 år, fram till 1960-talet.

När Finland blir självständigt 1917 hade man varit ett storfurstendöme under Ryssland i ungefär 100 år. Man hade länge drömt om att bli självständiga och 6.12 1917 händer det. Men då är det många frågor som nu ska lösas: hur ska landet styras? Ska man ha kung eller president? Man har ingen flagga och ingen egen militär. Vem ska hålla ordning? Vad ska arbetarna ha för rättigheter? I den östra grannen Sovjetunionen har socialisterna kommit till makten, är det bättre att skapa ett så annorlunda land som möjligt för att undvika att Sovjet vill ha tillbaka Finland? 2 månader efter självständigheten bryter ett inbördeskrig ut, de röda mot de vita. De röda är till största del arbetare och jordbrukare som inte äger sin egen jord, på vita sidan står självägande bönder och de rikare i samhället. De flesta österbottningar är på den vita sidan. Men det är finländare mot finländare. Som inbördeskrig ofta är, är också detta ett mycket blodigt krig som kräver många liv och skapar trauman för generationer framåt. Kriget slutar i maj 1918 när den vita sidan firar med segerparad i Helsingfors.

Efter kriget ska de som nyss krigat mot varandra leva i samma land. Finland är fattigt, det är ont om mat och spanska sjukan och tuberkulos härjar. Folk är trötta och arga. Det är svårt att tala om det

som hänt, helst vill man glömma. Psykiska problem eller posttraumatisk stress är det ingen som förstår sig på ännu. Men många mår dåligt och ett medel som används till detta är alkohol.

Hur var det att vara ung i detta land? 1921 träder läroplikt i kraft i Finland; alla har en plikt att lära sig och det inrättas folkskolor. Nu ska alla till skolan, också barn på landsbygden, som man tidigare ansett att de lär sig bättre genom att hjälpa till hemma. Finland är också landet utan skydds nät; det finns inte sociala tjänster som socialen eller FPA. Om barn blir föräldralösa, kan de säljas på auktion till den minst bjudande.

Tiden går, i det nya landet Finland tragglar man på och bygger upp sitt land. Men så kommer ett nytt krig; Sovjet anfaller Finland 1939. Vinterkriget bryter ut. Det blir 5 svåra år med bombningar, ransonering av mat och krig vid östgränsen. 1945 blir det fred, men igen är det många som sett och upplevt svåra saker under kriget. Det är inte så lätt att tala om allt det svåra, det gäller att se framåt. Nu börjar återuppbyggnadstiden, att bygga upp allt det som kriget förstört och se till att freden bevaras för kommande generationer. Och har man ett eget heiman, är man lyckligt lottad.

Annina Ylikoski

FM, koordinator Österbottens barnkulturnätverk
BARK

LEKTION 2:

OM NÅGON BEHÖVER VÄGLEDNING FÖR HUR DE SKA HANDSKAS MED FÖRESTÄLLNINGENS TYNGRE TEMAN

Till denna lektion finns det inget presentationsmaterial förutom videorna och den virtuella guidningen eftersom vi ber er utforma innehållet enligt era elevers behov. Här finns inte heller någon tidsangivelse för övningarna eftersom du är mer aktiv i utformandet av innehållet.

Behövs: Video- och ljudteknik för att spela upp tre videor. Sitt gärna i ett utrymme där det finns tillgång till skärmar.

TRAILER

Titta på föreställningens trailer. Vad ger den för intryck? Berätta kort om pjäsen och dess innehåll. Skapa en introduktion till besöket av skolhälsovårdaren, kuratorn eller psykologen.

BESÖK AV SKOLHÄLSOVÅRDEN

En konstupplevelse rör och berör. Den kan kännas alldeles verklig i stunden när man sitter där i teatersalongen. Man kan känna sig förlorad i det som spelas upp framför en och det kan väcka starka känslor och kopplas samman till ens egen verklighet. I föreställningen förekommer alkoholmissbruk, familjevåld och psykisk ohälsa. För en av karaktärerna går det så långt att hon tar livet av sig. Eleverna kommer att se en docka hänga bak i kulisserna med en snara runt halsen. Det kan vara bra att förbereda skolans skolhälsovård, kuratorer och psykologer på detta, så att de kan titta in i klassrummet innan, prata om det och säga att de finns tillgängliga om någon behöver prata efter teaterbesöket. Ta denna lektion som tillfälle för detta, använd dig av materialet i denna handledning och din skolas experter. Ge skolhälsovården gärna detta material på förhand

så även de får verktyg att lyfta fram och prata om problematiken. Efter föreställningen kan ni med fördel tala med eleverna kring följande frågor: Hur tror ni barnen i familjerna mår när det förekommer missbruk och våld? Vad skulle du ge för råd till barnen om du skulle träffa dem? Frågorna ger eleverna möjlighet att diskutera problematiken utifrån någon annans situation, vilket kan hjälpa dem att öppna upp. Frågorna är utformade av Anette Rönnlund-Nygård vid Understödsföreningen för Svenskspråkig Missbrukarvård.

EN PRAKTISK SYN PÅ SAKEN

Om upplevelsen blir för stark för någon, så kan det ibland hjälpa att stiga ur föreställningens fiktion och fokusera på det man ser. Bekanta er med pjäsens scenografi och dräkter via videorna på teaterns hemsida:

<https://www.wasateater.fi/feature/heiman/>

Det kan vara intressant att lära sig mer om tankarna bakom arbetet med dessa och fördjupa teaterupplevelsen ytterligare, samtidigt som det ger eleverna verktyg att se på föreställningen ur ett mer objektiva perspektiv och stiga ur fiktionen om det behövs.

HUR SER DET UT PÅ WASA TEATER

Känner ni till Wasa Teater sen tidigare? Vad var det senaste du såg där? Samtala tillsammans i klassrummet och dela sedan in eleverna i mindre grupper. Sätt er vid en skärm och besök Wasa Teaters virtuella guidning. Syftet här är att eleverna ska få bekanta sig med teaterhuset och på så sätt känna större trygghet när de kliver in

över tröskeln. Via följande frågor kan man göra utforskandet av teaterhuset mer lekfullt.

Googla "Wasa Teater virtuell guidning" eller gå in via länken:

<https://www.wasateater.fi/om-oss/virtuell-guidning/>

Ta reda på följande frågor:

1. Vad heter Wasa Teaters teaterchef?
2. När grundades Wasa Teater?
3. Vad är Vasallen?
4. Hur många sittplatser finns det i salongen?
5. Använder skådespelarna mikrofon på Stora scen?
6. Vilken pjäs kan man följa med backstage och se på?

Svar:

1. Ann-Luise Bertell
2. 1919
3. Wasa Teaters minsta scen, en blackbox
4. 325
5. Ja
6. Pippi Långstrump

VAD HAR LEKTIONEN HANDLAT OM?

Syftet är att ge eleverna möjlighet till reflektion, sammanfatta elevernas tankar, känslor och frågor.

Tänk tillbaka på det som ni sett och gjort, vad som sagts och vilka tankar det väckt. Dela med er i tur och ordning med ett ord eller en mening: en tanke, en känsla eller en fråga som väckts hos dig? Vilka förväntningar har det lagt på teaterbesöket?

EFTERARBETE

LEKTION 1

BEARBETA TEATERUPPLEVELSEN OCH FÖRDJUPA TEMATIKEN

Lektionstid: 50-65 minuter

Förberedelser:

Läraren plockar fram pennor och papper. Läraren kommer behöva ett tidtagarur (t.ex. det som finns i telefon).

Inga möbler behöver flyttas för att genomföra övningarna. Om inte läraren säger annat.

Länk till presentation:

<https://app.seidat.com/presentation/shared/Yxkpl6pHpKECy3jB8>

VAD BERÄTTAR DET OM DIG?

Tid: 5 min

Behövs: telefon med tidtagare

Syfte: uppvärmning, reflektera kring ens egna ursprung.

"E e itt släktfeil från Westerbacks siidon, ni tänker alldeilis fy högt om edar sjölv. Tå gaar e som e gaar."

- Mommo, Heiman

Hur snabba kan ni bli tillsammans? Ställ er i ring. Läraren tar fram ett tidtagarur och ställer sig med i ringen. Hen inleder övningen med att uttala "Platserna, färdiga, gå", starta tidtagningen och säga sitt efternamn. Därefter fortsätter den till höger med att säga sitt efternamn och så fyller alla på så snabbt som möjligt i tur och ordning tills det åter är lärarens tur. Hen säger åter sitt efternamn och stannar tidtagningen. Prova tre gånger, två gånger med början till höger och en gång till vänster. Ni kan också prova ställa er som om ni skulle vara redo att springa, med en fot framför den andra. Vilken runda gick snabbast?

Bilda par och berätta för varandra, vad känner ni till om bakgrunden till ert efternamn? Var kommer det ifrån? Har ert efternamn format er till dem ni är på något sätt? Kan man likt repliken ovan dra alla i en släkt över en och samma kam?

BEARBETA TEATERUPPLEVELSEN

Låt eleverna välja eller så väljer du själv om ni gör uppgift A. eller B.

A. DITT STARKASTE MINNE

Tid: 5 minuter

Syfte: uppvärmning och minnesträning. Ge eleverna utrymme att reflektera kring och sätta ord på det upplevda.

Föreställ er att golvytan i klassrummet är Wasa Teaters scen och lärarens skrivbord och tavla representerar publiken i salongen. Välj en scen eller situation i pjäsen som lämnat kvar hos dig eller väckte någon känsla. Försök minnas vad som hände och var på scenen det utspelade sig. Gå och ställ dig på golvet (er teaterscen) på den platsen där det hände, så som du minns det. När alla ställt sig på sin plats, berätta för den / dem som står närmast vad du kom att tänka på. Avsluta med att samtala tillsammans i klassen kring frågan: På vilket sätt är pjäsen angelägen? På vilket sätt är vår historia och vårt kulturarv angeläget?

B. KARTLÄGG DINA VÄRDERINGAR

Tid: 15 minuter

Syfte: synliggöra ens egna värderingar och bredda det egna perspektivet när du lyssnar till andras.

Dela in rummet i två sidor. En som representerar "Håller med" och en som representerar "Håller inte med". Läraren läser upp ett påstående i gången (som finns på följande sidor). Ta ställning till påståendet genom att gå och ställa dig vid en av sidorna. Berätta gärna hur du tänker kring påståendet, det kan bredda dina klasskompisars perspektiv och hur de ser på saken. Om man vill får man byta åsikt under övningens gång. Kom ihåg att det inte finns något rätt eller fel svar, alla har rätt till en egen åsikt. En del påståenden kan kännas provocerande, det är för att locka fram era åsikter.

Det är rädslor, skam och skuld som styr
människan

Konsten att uttrycka kärlek går i arv

Det är ynkligt att vara ynkygg

Det som händer bakom stängda dörrar ska man
inte bry sig i

Hjältar är också vanliga människor

Vi har blivit bättre på att se dem som behöver
hjälp (om man jämför med den tid då pjäsen
utspelade sig)

Pjäsen väckte en nyfikenhet på min egen släkts
historia

Pjäsen kändes angelägen
(Följdfråga: På vilket sätt kunde pjäsen ses som
angelägen?)

Jag hade svårt att tolka harens
betydelse i pjäsen
(Följdfråga: Vad upplever ni den symboliserar?)

Eget påstående som ni vill diskutera kring pjäsen

ÅTERGE ERA HISTORIER I MINDRE GRUPPER

Tid: 20 minuter

Behöver: era berättelser från förarbetet

Syfte: framställningsförmåga, lära känna varandra på ett djupare plan, skapa en djupare kontakt till dem som en gång varit för att bättre förstå oss själva och dem som finns runt om oss.

Har ni samlat in berättelser sedan förarbetet och teaterbesöket? Nu är det dags att framföra dem. Dela in er i grupper på 3-4 personer och låt en i gången återge sin historia för de andra. Tänk på hur du framför din historia: vill du sitta eller stå? Hur introducerar du den för de andra? Hur kan du använda din röst för att levandegöra texten? De som lyssnar återger sedan en tanke eller känsla som hen fick när hen lyssnade till berättelsen: vad kom du att tänka på? Vad väckte berättelsen för känslor? Vill någon återge sin berättelse för hela klassen? Lyssna till 1-3 stycken och sammanfatta era tankar kring övningen. Hur tror ni att era berättelser, de personer och handlingar som de handlat om, har påverkat er och ert varande idag?

Fördjupning:

Vill ni ställa ut berättelserna eller skapa er egen bok? Diskutera hur ni vill bevara dem.

VAD ÄR DIN ROLL I GENERATIONSKEDJAN?

Tid: 15 minuter

Behöver: penna och papper

Syfte: reflektera kring ens egen roll i generationskedjan.

"E e så liiti som e hengär på, elo va? Ho e ska ga, vem man ska vaar. Vila to kom heim tibaak?"
- Sten, heiman

Ta penna och papper och sätt dig någonstans bekvämt. Läraren ber alla stänga ögonen eller titta ner i golvet och reflektera tyst för sig själva en stund. Föreställ dig att det finns en elev i framtidens klassrum, kanske en släkting som ska skriva en historia om dig. Vad vill du att den eleven ska skriva om dig? Vilket immateriellt kulturarv vill du lämna efter dig? Vad är din roll i generationskedjan? Läraren ber er sätta pennan mot pappret och börja skriva. Arbeta intuitivt, låt orden flöda fritt på pappret och skriv det första du kommer att tänka på. Skriv ända tills läraren säger stopp. Dela in er i par och läs upp delar av det du skrivit eller sammanfatta med några ord om du föredrar det. Om man inte vill berätta får man hålla det skrivna privat.

VAD HAR TEATERUPPLEVELSEN HANDLAT OM?

Tid: 5 minuter

Syfte: ge eleverna möjlighet till reflektion, sammanfatta elevernas tankar, känslor och frågor.

Ställ er i en ring. Tänk tillbaka på förarbetet, teaterföreställningen och efterarbetet: de övningar ni gjort, vad som sagts och vilka tankar det väckt. Dela med er i tur och ordning era tankar kring frågan: Vad tar du med dig för tankar/lärodomar från denna upplevelse?

LEKTION 2

FÖRDJUPA ER YTTERLIGARE I VÅRT IMMATERIELLA KULTURARV

Lektionstid: 50 min

Förberedelser:

Läraren plockar fram pennor och papper. Förbereder lämplig video- och ljudteknik för att förevisa videoklipp.

EN FÖRDJUPNING I IMMATERIELLT KULTURARV

Tid: 10 minuter

Syfte: få ett bredare och djupare perspektiv på begreppet immateriellt kulturarv.

”Vårt kulturarv lever med oss hela tiden och är i ständig förändring. Kulturarv kan vara både materiellt, som byggnader och föremål eller immateriellt som musik, dans och olika slags traditioner. Kulturarv hålls aldrig konstant, det sker små förändringar hela tiden; saker kommer till, andra faller bort. Kulturarv som danser, musik och traditioner lever aldrig i ett vakuum, utan får influenser från andra länder, människor och händelser i samhället. Det är inte bara något som händer för länge sedan, det är också närvarande i vår vardag idag.”

Annina Ylikoski
FM, koordinator Österbottens barnkulturnätverk
BARK

Dela in er i par, varje par får ett papper och en penna alternativt använd er av appen anteckningar på era telefoner. Se på videon tillsammans, vad kan ni se för immateriellt kulturarv? Gör en lista. Titta ytterligare en gång på videon får att hinna ta in så mycket som möjligt av det som visas. Hur många punkter fick ni på er lista? Jämför med de andra grupperna vad ni skrivit ner.

Vad betyder det att vara finländsk? Vad är Finländsk kultur? Om det finns nyanlända finländare i gruppen så kan detta leda till intressanta diskussioner som ger ett bredare perspektiv på frågorna.

Länk till video:

https://www.youtube.com/watch?v=4YexB7ua_bg

VisitFinland, (2015) *Finnish Culture*

UNDERSÖK ERT IMMATERIELLA KULTURARV

Tid: 35 min

Syfte: utforska vårt immateriella kulturarv på ett lokalt plan och i skolan.

Vårt kulturarv är inget beständigt som vi kan sätta i en låda upp på en dammig hylla och så stannar det där så som det är. Det är i ständig förändring. Ta till exempel våra dialekter eller skolans traditioner, seder och bruk.

A. UTFORSKA ER DIALEKT

I pjäsen Heiman fick ni ta del av en hel del olika dialekter. Vilka olika slags dialekter talas det i ert klassrum? Bilda grupper enligt era dialekter. Finns det personer i gruppen med annat modersmål, så får de arbeta på sitt språk (och sin dialekt). Låt varje grupp välja en låt med en sångtext som är populär just nu och översätta den till den egna dialekten. Hur känns det att skriva och uttrycka sig på dialekt? Känner ni till om er dialekt har ändrats på något sätt sedan tidigare generation? Framför era konstnärliga skapelser för varandra. Ni kan välja om ni vill sjunga eller läsa högt.

Fördjupning: Det kan vara intressant att lyssna på hela eller utvalda delar av följande avsnitt på Kulturpodden:

"Silja Sahlgren-Fodstad, Marit Lindqvist, Jessica Morney och Axel Åhman, känd från humorgruppen KAJ, gästar Korsholms gymnasium för en live-diskussion om dialekten som identitetsskapande och ett sammanhållande kitt för en viss region, men också som särskiljande och exkluderande för folk utifrån."

<https://areena.yle.fi/podcastit/1-63014764>

Kulturpodden (5.10.2022), *Från Heiman till KAJ - är dialekt välkomnande eller uteslutande?*, YLE

B. UTFORSKA SKOLANS IMMATERIELLA KULTURARV

Vilka synliga och osynliga traditioner, seder och bruk har ni på er skola idag? Det kan t.ex. vara fråga om hantverkskunskap, högtidsfirande, mattraditioner, musik och dans, berättelser, spel och lekar. Gå samman i grupper på 3-4 personer och undersök en av dessa traditioner. Vad är det man gör? Skapa en levande statybild av det immateriella kulturarvet. T.ex. om det är att skolan varje år är med i en volley boll turnering, så kan en person serve, en person passa tillbaka bollen och en exemplifiera nätet. Låt de andra tyst för sig själva gissa vad det handlar om. När man tror att man vet går man med i bilden, t.ex. som en annan volleyboll spelare, publik, domare...

VAD HAR TEATERUPPLEVELSEN HANDLAT OM?

Tid: 5 min

Syfte: ge eleverna möjlighet till reflektion, sammanfatta elevernas tankar, känslor och frågor.

Ställ er i en ring. Tänk tillbaka på förarbetet, teaterföreställningen och efterarbetet: de övningar ni gjort, vad som sagts och vilka tankar det väckt. Dela med er i tur och ordning era tankar kring frågan: Vad tar du med dig för tankar/lärdomar från denna upplevelse?

GE OSS EN GÅVA – DIN RESPONS!

Vi vill väldigt gärna höra dina tankar kring arbetet med det pedagogiska materialet till Heiman.
Gå in på länken eller använd dig av QR-koden för att nå vårt utvärderingsformulär.

Tack för din gåva!

<https://forms.office.com/r/zl7idEV14V>

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS